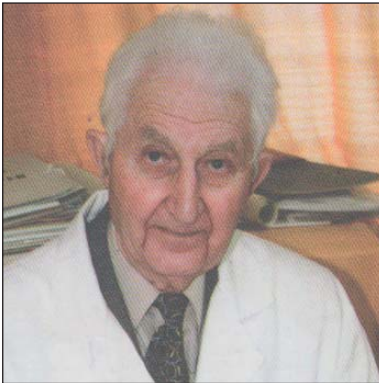

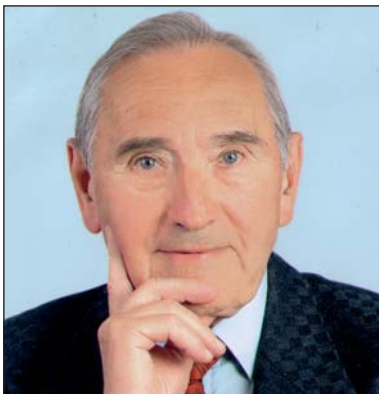
МЕДИЧНОМУ ФАКУЛЬТЕТУ УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ –

75 РОКІВ

Михайло Фагула

доктор мед.наук, професор
кафедри факультетської терапії
медичного факультету
Ужгородського національного
університету, академік Академії
наук Вищої школи України,
м. Ужгород

Дезидерій Петнегазі

канд. мед.наук,
м. Ужгород

Історія відкриття вищого навчального закладу на Закарпатті цікава [1]. У різних державах (Угорщина, Австрійська імперія, Австро-Угорщина, Чехословаччина) спроб організації вищої освіти було чимало, але закарпатці, які бажали отримати вищу освіту, здебільшого навчалися в університетах Праги, Брно, Братислави, Відня, Будапешта, Рима та інших міст Європи.

Незважаючи на всі старання Народної ради Закарпатської України (НРЗУ), власними силами не вдалося забезпечити функціонування вищої освіти. Саме тому НРЗУ звернулася до центральних керівних органів УРСР. Звернення не залишилося без уваги, і 18 жовтня 1945 року Рада Народних Комісарів УРСР ухвалила спільну постанову «Про відкриття державного університету в м. Ужгороді» з чотирма факультетами: *історичний, філологічний, біологічний та медичний*.

У жовтні 1945 року були організовані підготовчі курси для бажаючих вступити до університету, а з 1 лютого 1946 р. за парти сіли перші студенти – 168 юнаків і дівчат з нашого краю та з різних міст і сіл України, серед яких були й демобілізовані солдати.

Навчання в університеті проводили здебільшого фахівці, науковці з інших вишів Радянського Союзу, оскільки на Закарпатті в той час бракувало кваліфікованих кадрів для університетського навчання. Протягом навчального року в університет прибуло ще 23 викладачі з різних вузів і наукових установ України. В університеті почали працювати і уроженці Закарпаття.

За рекордно короткий організаційний період було сформовано професорсько-викладацький колектив з різних вищих учбових закладів країни. У розпорядження щойно відкритого університету органи місцевої влади передали будівлі в місті Ужгород та 36 квартир для професорсько-викладацького складу.

Протягом десятиліть профіль університету значно розширився. На сьогоднішній день у складі Ужгородського національного університету налічується 20 факультетів. За вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки Указом Президента України від 19 жовтня 2000 року університетові присвоєно статус національного і перейменовано на «Ужгородський національний університет» із наданням четвертого рівня акредитації.

Гордістю Ужгородського національного університету є могутній кадровий потенціал: 150 докторів наук, професорів, 712 кандидатів наук, доцентів, а також 2 члени-кореспонденти НАН України, 2 академіки державних галузевих академій наук України, 5 академіків Академії наук вищої школи України, 13 заслужених діячів науки і техніки України, 10 заслужених працівників освіти України, 6 заслужених юристів України, 13 заслужених лікарів України, 5 заслужених винахідників України.

Не можна не згадати перших викладачів медичного факультету, які зіграли важливу роль у розвитку та становленні науки та медицини краю.

Серед фундаторів медичного факультету Ужгородського державного університету чільне місце належить професору, доктору медичних наук **Василію Михайловичу Кушці** (1906–1962), який у серпні 1947 року зайняв посаду проректора з наукової роботи. Опікувався науковою роботою, проведенням наукових конференцій, бібліотекою, ботанічним садом, зоологічним музеєм. Завдяки В.М. Кушці вперше були видані «Наукові записки», які згодом були перейменовані у «Науковий вісник Ужгородського університету». Його стараннями була відкрита кафедра біохімії, на якій захистили кандидатські дисертації **В.О. Сабов** та **В.І. Алексик** [2].

Василій Михайлович Кушко

Опорою і славою медичного факультету був **Василь Миколайович Слишко** (1896–1969) – професор, доктор медичних наук, лікар. У 1948 році був направлений на викладацьку роботу в Ужгородський державний університет. У 1949 році професор В.М. Слишко створив кафедру загальної терапії з курсом професійних хвороб, якою керував до 1957 року. У цей період Василь Миколайович займається науковою роботою. Як вчений широкого кругозору та енциклопедичних знань вивчає бруцельоз та геморагічну лихоманку, гіпертонію та зобну хворобу. Бере активну участь у експедиціях з вивчення зоба в Свалявському та Волівецькому районах. Разом із патанатомом доцентом **О.Г. Кестнером** вперше на Закарпатті виявили вогнище геморагічної лихоманки, описали її клінічну картину. Студентів-медиків навчав ґрунтовно і послідовно. Він знав, що результати навчання дадуть плоди тільки через багато років [3, 4].

Посаду завідувача кафедри патанатомії у жовтні 1948 року обійняв **Олександр Григорович Кестнер** (1899–1957). Він читав лекції на такому високому рівні, що їх із задоволенням слухали не тільки студенти, але й викладачі інших кафедр. Разом із проф. В.М. Слишком Олександр Григорович вперше на Закарпатті поставили діагноз геморагічного нефрозонофриту, що в літературу ввійшло під назвою «Закарпатська геморагічна лихоманка». ґрунтовні теоретичні знання, практичний досвід дозволили О.Г. Кестнеру разом із клініцистами Ужгородської обласної лікарні проводити клініко-патанатомічні конференції, на яких детально аналізувалися причини смерті хворого, розбіжності клінічного та патанатомічного діагнозу (якщо таке мало місце) тощо [5, 6].

У серпні 1949 року Управлінням у справах вищої школи при Раді Міністрів УРСР на посаду завідувача кафедри фармакології медичного факультету Ужгородського університету був направлений **Пилип Іванович Березанцев** (1885–1958). Тут він працював до виходу на пенсію у 1956 році. Пилип Іванович написав підручник «Фармакологія з рецептурою», який сім разів перевидався і за яким навчалися й наступні студенти. Пилип Іванович був строгим, але справедливим. Студенти його поважали [7].

Оскільки на кафедрі не вистачало викладачів, то професор Василь Миколайович Слишко запросив на кафедру двох практикуючих лікарів – **Степана Івановича Добоша** та **Федора Степановича Керекеша**.

Степан Іванович Добош (1911–1972) закінчив у Празі в 1937 р. медичний факультет Карлового університету. Був висококваліфікованим лікарем-терапевтом та чудовим діагностом. У 1954 р. організував кафедру факультетської терапії і протягом 5 років був її завідувачем. Користувався великою повагою серед студентів та лікарів [8]. Федір Степанович Керекеш (1911–1972) теж закінчив у Празі в 1931 році медичний факультет Карлового університету. На кафедрі працював асистентом, проводив заняття зі студентами четвертого курсу [9].

Зі спогадів одного з авторів цієї статті, Заслуженого лікаря України **Д.С. Петнегазі**, важлива роль у організації хірургічної клініки та її діяльності належала в той час практикуючому хірургу **Олександру Васильовичу Фединцю** (1897–1987). Його техніка проведення операцій була настільки високою, що такі професори, як **А.Г. Караванов** та **В.Л. Хенкін**, оцінювали її як одну з кращих в Україні. Під керівництвом А.Г. Караванова у 1948 р. була організована кафедра госпітальної хірургії, яка стала першою хірургічною кафедрою на медичному факультеті. У 1950 р. кафедру очолив професор В.Л. Хенкін. Під його керівництвом відбувся захист 6-и кандидатів медичних наук.

Олександр Васильович Фединець

Важкий післявоєнний стан, численні інфекції та відсутність достатньої кількості лікарів були причиною того, що на медичний факультет було набрано 75 студентів зі 168. Через півроку, при черговому вересневому наборі 1946 р., серед студентів на медичний факультет був і співавтор цієї статті – **Д.С. Петнегазі**.

**1955 рік. Студенти медичного факультету
Ужгородського державного університету на лекції**

**1954 рік. Студенти медичного факультету
Ужгородського державного університету разом із
викладачами в експедиції
по виявленню ендемічного зоба
у мешканців Міжгірського району
Закарпатської області**

**Професор Фатула М.І. на заняттях
зі студентами медичного факультету
Ужгородського національного університету**

**Професор Фатула М.І. на клінічному обході
у кардіологічному відділенні Ужгородської центральної
міської клінічної лікарні**

Важка була доля післявоєнних студентів, особливо тих, які не мали підтримки з дому. Непомірно низька стипендія, карткова система на хліб та навіть студентська столова за копійки не забезпечували життєвих потреб. Бажання стати лікарем у суворих умовах післявоєнного життя примушувало частину студентів паралельно з навчанням знаходити різні джерела виживання. Так, частина фізично сильних студентів влаштовувалась на вантажно-розвантажувальні роботи. Ті, які мали освіту медсестер або фельдшерів, знаходили можливість працювати в медичних закладах на нічних чергуваннях. Декому вдавалося покращити свої життєві умови в сфері торгівлі. У вихідні дні вони привозили певні, в ті часи дефіцитні, товари. Ніхто із студентів не засуджував їх за це, проте жартома називали «міністрами» дріжджів, цвяхів та інших товарів. Винахідливі хлопці заради економії замість шкарпеток купували довгі жіночі панчохи, і коли вони протирались на пальцях, обрізали ту частину і підгинали нову. Таку процедуру продовжували, доки довжина панчіх це дозволяла. Але ж серед однокурсниць були такі гарні дівчата, незважаючи на кирзові чоботи та фуфайки, що переодягні їх у модельний одяг – могли би бути фотомоделями. Ось таке нелегке було студентське життя.

Відчувалися серйозні труднощі й у навчальному процесі. Було важко висидіти 3-4 пари по 2 години з невеликими перервами. Були неодноразові випадки, коли студент засинав від втоми і починав голосно хропіти під

смій аудиторії. Студентам дуже важко було засвоювати багатотисячні латинські назви кісток, зв'язок, м'язів, судин, нервів та органів. Був потішний випадок, коли на одному з іспитів студент, сидючи на першій парті, розклав шпаргалки собі на коліна. Це відбувалося серед літа, при відкритому вікні. Ненароком хтось відчинив двері і всі шпаргалки вітром понесло по підлозі. Але доброзичливий професор, назвавши прізвище студента, тактовно зауважив: «*Всі ваші знання по неорганічній хімії лежать на підлозі. Будь ласка, зберіть їх і прийдіть завтра*».

Слід відзначити, що філософія навчання на медичному та інших факультетах базувалася тоді виключно за принципами діалектичного матеріалізму. Так, проблеми хромосомної теорії спадковості **Грегора Менделя** (1822–1884) та **Томаса Морган** (1866–1945) були відкинута як антинаукові. Спадковість вважалася ефектом впливу зовнішнього середовища, асимільованого організмом людини протягом багатьох поколінь. Такі погляди призвели до значного відставання радянської науки від світової на довгі десятиріччя. Крім того, ставлення до кібернетики як до псевдонауки теж вплинуло на затримку науково-технічного прогресу в різних галузях економіки. Єдиним правильним загальноприйнятим поглядом на біологічний розвиток вважалася тоді теорія **І. Мічуріна** (1855–1935).

Автори з вдячністю згадують тих, хто своє життя присвятив медичному факультету Ужгородського державного університету, були його опорою, гордістю і славою. ■

Література

1. Інтерактивна сторінка історії УжНУ. Джерело доступу: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-history>.
2. Кушко Василь Михайлович. Личное дело № X: начато 27 нояб. 1948 г., окончено 30 июля 1951 г.; МВ и ССО УССР, Ужгор. гос. ун-т, Отдел кадров.
3. Фатула, М.І. Из відстані часу. Пам'яті наших вчителів і колег. Ужгород: Всеукраїнське державне видавництво «Карпати». С. 7–10.
4. Слышко, В.Н. О геморрагической лихорадке в Закарпатье и о соотношении ее с геморрагическими лихорадками других мест. Научные записки Ужгородского гос. ун-та. 1957. Т. XXXII. С. 225–231.
5. Кестнер Александр Григорьевич. Личное дело №264: начато 12 мая 1949 г., окончено 8 апр. 1957 г.; МВО СССР, Главное управление университетов, Ужгор. гос. ун-т, Отдел кадров.
6. Фатула, М.І. Перше виявлення геморрагічної лихоманки на Закарпатті. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Медицина. Ужгород, 2008. Вип. 33. С. 250–252.
7. Березанцев Филип Иванович. Личное дело № 19; начато 31 авг. 1949 г., окончено 24 сент. 1956 г.; МВО СССР, Главное управление университетов, Ужгор. гос. ун-т, Отдел кадров.
8. Добош Степан Иванович. Личное дело № 668: начато 19 февр. 1949 г., окончено 26 авг. 1971 г.; МВО СССР, Главное управление университетов, Ужгор. гос. ун-т, Отдел кадров.
9. Керекеш Ференц Иштванович Степанович. Личное дело № 669: начато 30 июня. 1949 г., окончено. 30 июня 1970 г.; МВО СССР, Главное управление университетов, Ужгор. гос. ун-т, Отдел кадров.